

Läroarutbildningen
Examensarbete
Hösten 2004

Jämställdhet

En studie om hur lärare uppfattar att de uppnår målen om
jämställdhet mellan könen i praktiken

Handledare:
Carina Hermansson

Författare:
Jessica Hansson
Lina Svensson

Jämställdhet

En studie om hur lärare i praktiken arbetar för att uppnå målen om jämställdhet mellan könen

Abstract

Uppsatsens syfte är att undersöka och kartlägga hur lärare i praktiken arbetar för att uppnå målen om jämställdhet i klassrummet. De frågeställningar som är vägledande för arbetet är:

Hur arbetar lärare för att i praktiken uppnå målen om jämställdhet i klassrummet?

Lyckas lärare uppnå målen om jämställdhet i klassrummet?

Tio lärare har intervjuats angående hur de anser att de uppnår målen om jämställdhet i läroplanerna. Aktuell litteratur har granskats och studerats. Studiens resultat visade att lärarna har problem med att uppnå målen, att mer tid och resurser behövs. Framförallt behövs utbildning, både som fortbildning för yrkesverksamma lärare och för lärarstuderande. Dagens utbildning är bristfällig.

Sökord:

Jämställdhet, Genus, Styrdokument, Utbildning, Lärare

Innehållsförteckning	sida
1. Inledning	7
- 1.1 Disposition	7
- 1.2 Frågeställning, problematisering	7
- 1.3 Definitioner	8
- 1.3.1 Jämställdhet	8
- 1.3.2 Genus	9
2. Teoretiska utgångspunkter	10
2.1 Teoretisk genomgång	10
2.1.1 Genusteori	10
2.1.2 Genusvetenskap	11
2.1.3 Härskartekniker	13
3. Litteraturgenomgång.....	15
3.1 Kunskapen om genus och jämställdhetens betydelse	15
3.2 Styrdokument och skollag	16
3.3 Historik om jämställdhet i styrdokument och skollag	16
3.4 Styrdokument och skollagen om jämställdheten mellan könen idag	17
3.4.1 Skollagen	17
3.4.2 Lpo94 och Lpf94	18
3.5 Historisk överblick, könsuppdelad undervisning	19
3.5.1 Könsuppdelad undervisning idag	20
3.6 Aktuell forskning om jämställdheten mellan könen i skolan	20
3.7 Jämställdhets projekt	21
3.8 Sammanfattning av teori	22
4. Empiri.....	23
4.1 Metod	23
4.1.1 Undersökning	23
4.1.2 Undersökningens upplägg	25
4.1.3 Hantering av resultat	26
4.2 Presentation av undersökningen	26
4.2.1 Utvärderingar	26
4.2.2 Fördelning mellan könen	27
4.2.3 Val av material	27

4.2.4 Idrott och hemkunskap	28
4.2.5 Resultat	29
4.3 Sammanfattande analys	29
4.3.1 Utvärderingar	29
4.3.2 Fördelning mellan könen	30
4.3.3 Val av material	30
4.3.4 Idrott och hemkunskap	30
4.4 Slutsatser	31
5. Diskussion.....	32
6. Sammanfattning.....	37
7. Referenser.....	38
Bilaga.....	40

1. Inledning

Jämställdhet är ett ämne som det förs diskussion om hela tiden. Då vi börjar närma oss slutet av vår utbildning och vill vara jämställda i vår undervisning är detta högst aktuellt för oss. Vi undrar varför det ser ut som det gör i klassrummet och hur ska man arbeta som lärare för att få det så jämställt mellan eleverna som möjligt?

I skollagen och i läroplanerna (Lpo 94, Lpf 94) står det att det i alla lärares uppdrag ingår att verka för jämställdhet mellan eleverna. Som lärare har man en skyldighet att följa lagen som säger att jämställdhet mellan könen ska eftersträvas. För att vi sedan som professionella lärare ska kunna uppnå målen om jämställdhet i skolan borde vi få redskap till detta i vår utbildning. Vi anser att denna del av vår utbildning som rör jämställdhet mellan genus/kön är bristfällig. Därför valde vi att behandla detta avsnitt i vårt examensarbete. Vi har valt att undersöka hur lärare i praktiken arbetar för att uppnå målet om att verka för jämställdhet mellan könen.

1.1 Disposition

Inledningsvis tar vi upp vad jämställdhet är, vad menas med jämställdhet? Redovisning sker av vad skollagen, styrdokumentet samt övrig aktuell forskning och litteratur säger om jämställdhet mellan könen i skolan. En undersökning utfördes som bygger på intervjuer av lärare. Urvalet av intervjupersonen har skett med hänsyn till ålder, yrkeserfarenhet, kön, etnicitet och ämneskombinationer. Detta för att resultatet skulle bli så representativt så möjligt. Resultatet av denna undersökning redovisas och analyseras i ett avsnitt. Detta avsnitt följs av en diskussion där vi som blivande lärare reflekterar över undersökningens resultat och jämför detta med vad skollagen, styrdokumentet och vad övrig litteratur säger. Slutligen kommer en sammanfattning av huvuddragen i vår uppsats.

1.2 Frågeställning, problematisering

Numera ställs direkta krav på läraren och pedagogen i styrdokumentet att ta hänsyn till könsperspektiv i uppläggning och genomförande i sitt arbete. Vi vill med vårt examensarbete vrida våra kunskaper om vad skollag, styrdokument och relevant forskning säger om jämställdheten mellan könen i skolan. Med denna kunskap i botten vill undersöka hur lärare i praktiken arbetar för att uppnå målen om att eftersträva denna jämställdhet. De preciserade formuleringarna utgör sedan utgångspunkt för undersökningen.

Av vår erfarenhet att döma så behövs det mer utbildning om genus och jämställdhet. Vi vill se om detta är den allmänna uppfattningen eller om det bara är vi som anser det. Tallberg Broman skriver

”Alla lärare bör få kunskap om genus, om jämställdhet och om hur undervisningen kan utformas så den motsvarar båda könen förutsättningar och intressen. Fortbildning inom detta område bör prioriteras” (2002, s.196f). Tallberg Bromans uppfattning stämmer överens med vår. Uppsatsens syfte är att undersöka och kartlägga hur lärare i praktiken arbetar för att uppnå målen om jämställdhet i klassrummet

Vår preciserade frågor är:

- Hur arbetar lärare för att i praktiken uppnå målen om jämställdhet i klassrummet?
- Lyckas lärare uppnå målen om jämställdhet i klassrummet?

1.3 Definitioner

Eftersom jämställdhet och genus är centrala begrepp i uppsatsen följer här definitioner av dem som klargör dess innebörd för oss.

1.3.1 Jämställdhet

Vår definition av begreppet jämställdhet är att de betecknar det tillstånd som råder när män och kvinnor har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter eller när de båda könen har samma ställning och inflytande. Jämställdhet kan också förklaras som att kvinnor och män ska behandlas lika inom livets alla områden. Kön skall ej räknas, inte spela någon roll. Likabehandling kännetecknas som något positivt medan olika behandling betecknas som något negativt (SOU 1999:63). Kön blir oftast inte synligt för oss förrän någon bryter mot könsmönstret. Bråkiga flickor irriterar mer än bråkiga pojkar och tysta pojkar väcker mer oro än tysta flickor (Einarsson, Hultman 1984, s. 227).

Hedlin (2004) använder makt modell skapad av Rönnblom för att definiera begreppet jämställdhet. Eftersom Hedlin menar att jämställdhet har med makt att göra i betydelsen att kunna påverka men också hur hjälpmedel ska fördelas (Hedlin, 2004 s. 5). Teorin är indelad i tre begreppsdefinitioner. Den första begreppsdefinitionen menar att jämställdhet handlar endast om närvaro. En skolklass är endast jämställd om hälften av eleverna är flickor, hälften

killar. Vad som menas är att närvaro är lika med makt. Den andra definitionen av jämställdhet innebär inflytande över dagordningen. Man tar hänsyn till de faktiska möjligheterna att påverka, att få inflytande över dagordningen. Det räcker ej att bara vara närvarande. När pojkar och flickor prioriterar olika innehåll i undervisningen eller olika undervisningsformer så är det pojkars intressen som får styra. Enligt forskning så visas det att skolans arbetsformer passar pojkar bättre än flickors. Den tredje definitionen av jämställdhet förutsätter delat inflytande över vad som utgör normen. Handlar det om vems intressen, behov och synsätt som står som norm och mall för "det normala". Jämställdhet är då när män och kvinnor har lika inflytande över normen. Oftast är ett kön normen och ett annat kön som är avvikelsern (Hedlin, 2004 s. 6).

1.3.2 Genus

Oftast när man pratar om kön så menar man det biologiska könet. Ordet genus däremot har en helt annan betydelse, det sociala könet (Larsson och Nikell 2004, s.26). Enligt Larsson och Nikell så är könsocialisationen styrd av i vilket samhällssystem/vilken historisk period vi lever i. Detta betecknar hur det sociala könet skapas i en kulturell och social process där då människan formas till en feminin eller maskulin varelse. Detta kan kopplas till skolans värld där vi som professionella pedagoger är delaktiga i formandet av det sociala könet. Det är därför av yttersta vikt att som lärare inneha kunskaper rörande genus och könsmonster.

Söderberg-Forslund definierar genus som ett redskap för att synliggöra och analysera maktrelationer mellan könen och hur betydelser av kvinnligt och manligt skapas i en maktordning (2002, s. 11). Likaså pratar Tallberg-Broman om maktdimensionen av genus begreppet. Genus markerar dominans och underordningsmönster mellan könen. Idag vet vi att den sociala relationen i kön inte är biologiskt givna utan socialt och historiskt konstruerade. Hur vi utformar vår kvinnlighet eller manlighet är resultat av en social anpassning (Tallberg Broman 2002, s. 25). Denna sociala anpassning är läraren delaktig i. Jan Einarsson och Tor G. Hultmans bok *God morgon pojkar och flickor* beskriver hur språket påverkar könet i skolan. Det är oftast männen som talar medan kvinnorna tiger och lyssnar. Boken förklarar när och framförallt hur denna könsfördelning sker. Här tas det upp olika problem rörande språk och kön och debatten kring detta. Flickor och pojkar möter redan från födseln olika förväntningar som leder till särbehandling från de vuxna (Einarsson/Hultman s. 227). Man särbehandlar dem med rösten exempelvis.

2. Teoretiska utgångspunkter

Teorin hjälper oss att ta ett steg tillbaka från skolans vardag och kunna reflektera och sätta in saker i ett större sammanhang (Dystre, 1996 s.6). Teorin hjälper oss att beskriva, tolka, förklara och strukturera det sociala samspel som vi bevittnar och är en del av.

Lundgren har utvecklat begreppen konstitutiva och regulativa regler för att förstå hur vi förhåller oss till kön och samtidigt skapar och återskapar kön. De konstitutiva reglerna är ofta omedvetna regler och vi har svårt för att förklara dem för de är så självklara. De är också stabila och svåra att förändra. Männens förväntas skapa trygghet och ta hand om försörjningen medan kvinnan förväntas vara hemma och ta hand om familj och hushåll. Det är här som förändringen måste ske. De regulativa reglerna är mer flexibla. De är uttalade och medvetna regler som vi säger oss följa. De är mer avgränsade och gäller mer specifika händelser. Dessa regulativa regler är till viss del redan ändrade. Det är de konstitutiva reglerna som vi måste nå på djupet och få dem jämställda. Oftast följs de konstitutiva reglerna som exempelvis i detta fall föreskriver att hushållsarbete och barnavård är ett kvinnligt ansvar. Oftast bryts detta mot de regulativa reglerna som man säger sig förespråka, d v s att män och kvinnor ska dela på ansvaret för dessa uppgifter (Lundgren 1993).

2.1 Teoretisk genomgång

Vi kommer här under detta avsnittet att redogöra för aktuell forskning kring genusteori och genusvetenskap. Även kommer vi göra ett nedslag i vad som måste göras för att synliggöra jämställdhetsproblemet. Berit Ås har sammanfattat 8 punkter som påvisar hur mycket makt det ligger i att osynliggöra någon. Det är viktigt att lära känna dessa så att man kan förhindra så att de används (Larsson och Nikell 2004).

2.1.1 Genusteori

På 1950-talet utvecklades begreppet könsroll. Kön var något inlärt men också något som var föränderligt. Genusforskning har sina rötter i kvinnorörelsen från 1960 och 70-talet. När samhället förändrades så ändrades även synen på människor. Exempelvis när kvinnorna började arbeta på 1960-talet var barnen tvungna att ta hand om av någon annan och dagis uppkom. Genus är ett socialt och konstruerat kön som är skapat mellan grupper/människor. Genom detta perspektiv ställs frågor som vad är en kvinna och vad är en man. Genus

beskriver de problematiserade relationerna mellan kvinnor och män och tydliggör maktaspekten i relationen (Tallberg-Broman 2002, s.26). Enligt Söderberg Forslund (2002) så syftar genus inte på biologiska könsskillnader i sig utan det är vilken innebörd man lägger i kvinnligt och manligt i ett kulturellt sammanhang. Det är ej biologiskt betingat längre.

Idag vet vi att de sociala relationerna i kön inte är biologiskt givna utan socialt och historiskt konstruerade (Tallberg Broman 2002, s. 25). Genusteorin utgår ifrån att problematisera hur skillnader mellan könen formas men även att se hur de upprätthålls och legitimeras samt vilka effekter det får för män och kvinnor. Söderberg Forslund definierar genus som ett redskap för att synliggöra och analysera maktrelationer mellan könen och hur betydelser av kvinnligt och manligt skapas i denna maktordning (2002, s. 11). Hon pratar om maktdimensionen av genus begreppet, genus markerar dominans och underordningsmönster mellan könen. Idag vet vi att den sociala relationen i kön inte är biologiskt givna utan socialt och historiskt konstruerad. Hur vi utformar vår kvinnlighet eller manlighet är resultat av en social anpassning (Söderberg Forslund 2002, s.11).

Den genusteoretiska debatten domineras idag ett konstruktivistiskt tänkande, kön är något konstruerat. Så har det inte alltid varit utan genus måste även ses ur ett historiskt perspektiv. Man ser ofta genus som något självklart som nåtts efter en uppnådd utveckling. Detta måste ses i sitt sammanhang och ses tillsammans med samhällets förutsättningar som omger oss. Genus utvecklas tillsammans med samhället och tillsammans med traditionerna. Själva genusbegreppet har fått en annan betydelse än det tidigare könsbegreppets innebörd som var utpräglat biologiskt (Tallberg Broman 2002, 26).

2.1.2 Genusvetenskap

Genusvetenskap är en ganska så ny universitetsdisciplin. Med genusvetenskap så menas att man kan använda könsglasögon på olika företeelser i samhället. Gemensamt för alla genusteoretiker är att man ser kvinnors och mäns roll i samhället som en ”ordning” eller ”struktur” ett ”genussystem” d.v.s. något som har skapats och något som därför går att förändra. För att skilja det biologiska könet från de skapade könet talar man om genus (Klepke, 2004, www.jamsatallldhet.nu).

Yvonne Hirdman är professor i historia vid Stockholms universitet. Hon har bland annat fått stor uppmärksamhet för sina maktstudier av svenska demokrati. 1988 introducerade Hirdman begreppen genus och genussystem. Vilket har fått en stor betydelse för forskningen om hur manligt och kvinnligt skapas. Det har även fått en stor betydelse för analysen av maktförhållandet mellan kvinnor och män. Yvonne Hirdman ansåg att genus är ett bättre ord än könsroller och socialt kön. Ordet könsroller anger att kvinnor och män frivilligt väljer vissa roller och att de inte kan göra sig fria från dessa roller när det passar. I varje genussystem är det redan definierat vad som anses vara manligt och kvinnligt (Klepke, 2004, www.jamsatalldhet.nu).

Yvonne Hirdman pratar om två logiker som råder för genussystemet om man ser det från ett fågelperspektiv:

- könsens isärhållande (geografiskt, kulturellt, genom könsarbetsdelning)
- den manliga normens överhöghet (det män gör/är anses mer värdefullt än det kvinnor gör/är)

Enligt Yvonne Hirdman är isärhållningen en förutsättning för den manliga överordningen. Att det finns en manlig och kvinnlig krets som ej får blandas. Segregeringen som då uppstår upprätthålls av både kvinnor och männen. Det är detta som hon kallar genuskontraktet. Genuskontraktet är ett slags tyst överenskommelse mellan könen. Det består av både oskrivna och skriva regler för hur vi beter oss, vad vi tar för ansvar och vad vi förväntar oss utav andra. Männen förväntas skapa trygghet och ta hand om försörjningen medan kvinnorna ser familjen och hemmet som sitt ansvar. Det är mannen som är normen. Det är så självklart att vi inte ens ifrågasätter det. Mannen är modellen för hur en människa ska vara. Kvinnan däremot är undantaget enligt Hirdman. Mannen blir överordnad kvinnan i och med att han värderas högre inom genussystemet (Klepke, 2004, www.jamsatalldhet.nu).

Genuskontraktet begränsar oss och det är därför det måste brytas (Sanberg, 2002). Genuskontraktet är en viktig kulturell ordning. Kultur är det som har störst påverkan på oss och som gör att vi uttrycker manligt och kvinnligt. Oftast är det omedvetet men ändå alltid påtagligt. Genussystemet varierar i mellan olika kulturer. I samhällen som domineras av en sträng religion är genussystemet djupt rotat och sällan öppet ifrågasatt. Medan i västerländska samhällen, exempelvis Sverige, är det mindre starkt och ständigt omtalat (Sanberg, 2002).

Detta kontrakt kan enligt Hirdman rivas i sönder men det är en svår process. Genussystemet går att förändra men det är svårt och tar dessutom lång tid. Det måste luckras upp och ifrågasättas. Samhället förändras och allt fler kvinnor kommer ut i samhället och får viktiga poster. Samtidigt så måste segregeringen mellan könen minska i praktiken. Detta kan ske genom att kvinnor väljer tekniska yrken och männen väljer arbeten inom vården. Vad som krävs enligt Hirdman är att man är modig och vågar (Klepke, 2004). Att arbeta med jämställdhetspedagogik skapar ofta motstånd. Det är inte enkelt att förändras och förändra som Larsson och Nikell pratar om. Framförallt så vill vi kanske inte själva förändras även om vi vill förändra omgivningen (Larsson och Nikell 2004).

Yvonne Hirdman säger att makt i första hand handlar om vem det är som tar plats och utrymme (Klepke, 2004, www.jamstallldhet.nu). Det är mannen som dominerar. Vilka röster är det som hörs högst i ett klassrum, vilka är det som syns i media och vem är det som sitter i bolagsstyrelser? Kvinnor kryper ihop medan männen tar plats. Är det här fokus ska läggas, att hitta en förklaring till kvinnornas underordning? Nej enligt Yvonne Hirdman skall fokus istället läggas på att förstå och förändra de processer som både kvinnor och män ingår i. Dessa processer är mönster av kvinnor och män som upprepas generation efter generation (Klepke, 2004, www.jamstallldhet.nu).

2.1.3 Härskartekniker

För att kunna göra något åt jämställdhetsproblemet måste det först och främst synliggöras.

Berit Ås, norsk professor, introducerade de fem härskarteknikerna sedan hon varit politisk aktiv och upptäckt att hon inte blev tagen på allvar. Hon insåg då vilken makt det låg i att osynliggöra någon. Berit Ås hittade fem typiska sätt som en person som vill ha övertaget över en annan kan använda. Det vill säga sätt som medvetet eller omedvetet används av enskilda personer eller grupper för att få makt över andra. Berit Ås poängterar att det är viktigt att lära känna dem så kan man förhindra att de används mot dig själv eller någon annan (Larsson och Nikell, 2004).

1. Osynliggöra – Om man blir bortglömd, överkörd eller inte bemött med intresse blir man osynliggjord. Ex. killarna inte låtsas höra vad Malin säger, eller att läraren bläddrar i papper när du pratar. Detta är ganska så svårt att lägga märke till eftersom att det inte är så tydligt. Ofta så uppmanar vi vuxna ofta just till detta ”*Lyssna inte när hon säger så dumma saker*”.

2. Förlöjligande – När någon gör sig rolig på någon annans bekostnad. Ex. att killar kallar tjejer för horor, Josefin blir hånad för något hon säger. Vanlig situation som barn ofta hamnar i. Klassens clown är det många barn som blir på grund av sin osäkerhet. Förlöjligande är ett sätt att få många att skratta åt någon annan.
3. Undanhållande av information – Någon hålls ovetande om vissa saker. Ex. att läraren inte medger att killar oftast får mer utrymme och makt än tjejerna. Vanligt är barn som viskar.
4. Dubbelbestraffning – Oavsett vad du gör så gör du fel. Ex. pratar du på lektionen är du stökig, är du tyst intresserar du dig inte. Vissa barn får alltid tillsägelse medan andra kan komma undan med samma sak. Har man gjort fel så vet man oftast om det själv och behöver ej höra ”*Vad var det jag sa?*”.
5. Påförande av skuld och skam – Detta sker genom förlöjligande och dubbelbestraffning. Ofta används denna metoden av vuxna i uppfostrings syfte. Även barnen skvallrar ibland på varandra.

På senare år har man lagt till:

6. Hot om våld – ett sätt att minska ditt livs- och handlingsutrymme. Denna teknik ökar allt mer. Flickorna utnyttjar hoten medan killarna utsätter andra för våld mer direkt.
7. Objektivisering – Du behandlas som ett ting, ett objekt. Inte som en tänkande, kännande och handlande individ. Att inte se längre än till utseendet. Att inte kalla eleverna/kamraterna vid namn.
8. Splittring – Att minska betydelsen av det en grupp försöker framföra eller ändra på (Larsson och Nikell, 2004).

Genom att avslöja härskarteknikerna kan man bryta invanda mönster som ofta gör att kvinnor framförallt tror att de själva är värdelösa och underlägsna. Det är väldigt viktigt enligt Berit Ås att göra härskarteknikerna tydliga i en grupp. Annars kan de växa och sprida sig och förstöra kompisskap och arbetsro. Det bästa är om man är flera som agerar tillsammans. Enligt Berit Ås används härskarteknikerna främst av män mot kvinnor (Larsson och Nikell, 2004).

3. Litteraturgenomgång

3.1 Kunskapen om genus och jämställdhetens betydelse

För att visa kunskapens betydelse och vikt om genus och jämställdhet i undervisningen så har vi valt att i följande avsnitt göra en kort sammanställning av detta.

För att elever ska kunna utvecklas jämställt så behövs pedagoger som har kunskap om genus och vad kön betyder i olika sammanhang. Som lärare måste vi kunna utgå från elevernas egna förutsättningar. Maltén skriver om många olika sorters jag hos unga. Det är föräldrarjaget, vuxenjaget och barnjaget. Om man slår samman dessa får man en mogen människa. Det är detta jag man som lärare måste hjälpa sina elever att utveckla men för att kunna göra det måste man ha uppnått det själv först. Som lärare måste man ha kunskapen innan man kan lära ut den till sina elever. Det är därför som lärare oerhört viktigt att hela tiden jobba med sig själv så att man kan tjäna som en god förebild (Maltén 1998 s. 58-63).

Alla som undervisar barn och ungdomar behöver i sin utbildning ha fått möjlighet att studera olika företeelser i samhället ur könsperspektiv (SOU 1999:63, s.457). Detta låter väldigt enkelt, men som Hedlin säger är forskning och vetenskaplig kunskap om kön/genus däremot inte alltid i linje med vardagskunskapen. En lärare behöver en annan sorts kunskap än vardagskunskapen. Den kunskapen måste ge oss verktyg till att försöka att förstå saker ej bara förklara. Läraren behöver kunskapen för att kunna distansera sig till det invanda och därigenom analysera, förstå och bidra till elevernas utveckling enligt Hedlin. Som lärare måste man förstå skolans jämställdhetsmål och för att kunna det måste vi ha kunskap om samhällets könsstruktur (Hedlin 2003, s.3).

Har det någon gång under utbildningen pratats om könsaspekten? Nej kanske om könsskillnaderna, att killarna tar större plats än tjejerna. Men aldrig varför. Beteendet kopplas inte med och förstås inte. Detta kan leda till att vi skapar och återskapar könsstereotyper. Ett fenomen kan ej förstås i enskildhet utan måste kunna relateras till andra saker och förstås i sin helhet. Allt förändras. Tallberg Broman menar att fortbildning inom detta område borde prioriteras. I propositionen ”Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet” står det att:

”alla lärare bör få kunskap om genus, om jämställdhet och om hur undervisningen kan utformas så att den motsvarar båda könen förutsättningar och intressen. Fortbildning inom detta område bör prioriteras” (Sanberg, 2002, s. 9).

”jämställdhetsarbetet måste särskilt intensifieras i lärarutbildningarna. Kunskap om jämställdhetsfrågor, könstillhörighetens betydelse i undervisningen och den sociala miljön i klassrummet måste finnas hos alla lärare” (Sanberg, 2002, s.9).

Att jämställdhetsarbetet på lärarutbildningarna måste intensifieras. Alla lärare måste ha kunskap om jämställdhetsfrågor, könstillhörighetens betydelse i undervisningen och den sociala miljön i klassrummet (Tallberg, Broman 2002, s.170).

3.2 Styrdokument och skollag

Då vi har som målsättning att arbeta på högstadie- och gymnasieskolor har vi inriktat oss på läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94 och på läroplanen för de frivilliga skolreformerna, Lpf 94. Skollagen innehåller grundläggande bestämmelser om utbildning inom alla olika skolformer. Skollagen beslutas utav riksdagen. I skollagen finner man också mål för utbildningen och övergripande riktlinjer för hur skolans verksamhet ska vara utformad (Lärarens handbok 2002, s. 5). Styrdokumentet har varit väldigt viktiga för oss i vårt arbete då de utgör grunden i vår undersökning.

Det som styr verksamheten i skolan är läroplanerna och skollagen. Det finns en läroplan för varje skolform och dessa är fastställda av regeringen. Läroplanen skall styra skolan och innehåller bindande föreskrifter för skolans verksamhet. I läroplanerna finns det en formulerad värdegrund och så finns det för verksamheten mål och riktlinjer. I läroplanerna står det vilka krav som staten ställer på skolan och vilka krav och förväntningar elever och föräldrar kan ha på skolan samt vilka krav skolan ställer på eleverna. Läroplanen bygger på skollagen där de grundläggande bestämmelserna för hur det offentliga skolväsendet för barn och ungdom ska utformas (Utbildningsdepartementet Lpo94 Lpf 94 sid 2).

3.3 Historik om jämställdhet i styrdokument och skollag

För lite mer än 150 år sedan fick Sverige en allmän folkskola (år1842). Carl XIV Johan undertecknade då den ”Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga” där det står att varje stadsförsamling

och varje socken har skyldighet att inrätta en skola. Till en början existerade ingen läroplan men med tiden växte det fram normplaner och år 1919 kom en undervisningsplan för rikets folkskolor. Den första riktiga läroplanen kom när grundskolan genomfördes. I denna fanns såsom i senare läroplaner mål och riktlinjer, timplaner och kursplaner (Utbildningsdepartementet Lpo 94 Lpf 94 sid 4). I 1962 års läroplan finns inte ens begreppet jämställdhet med. I Lgr 69 formuleras däremot ett närmande till begreppet jämställdhet och man behandlar området utförligt. I denna läroplanen står det att pojkar och flickor ska behandlas lika.

I skollagen fastställdes det 1979 att skolan skulle verka för jämställdhet och samtidigt tillkom SAMN, statens arbetsmarknadsnämnd. Denna skulle stödja och stimulera jämställdhetsarbete. Den 1 juli 1980 infördes lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Lgr80 tar upp jämställdhet och könsjämlighet. Man såg jämställdhetsproblemet som en attityd- och informationsfråga. Därför satsade man på informations och rekryterings kampanjer (Tallberg Broman 2002, s. 168).

3.4 Styrdokumentet och skollagen om jämställdhet mellan könen idag

3.4.1 Skollagen

Skollagen säger följande om jämställdhet mellan könen:

”Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmet, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen ska hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd.

Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med rundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egen värde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt ska den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen samt
2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteende.”

(Skollagen, Kap 1 paragraf 2)

Skollagen säger alltså att alla har rätt till lika utbildning, oavsett kön, och att denna utbildning ska främja jämställdhet mellan könen.

3.4.2 Lpo 94 och Lpf 94

Med styrdokumenterna Lpo 94 och Lpf 94 kan man säga att svenska skolan har tagit en klar ställning för jämställdhet (Tallberg Broman 2002, s. 169).

”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.”

”Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet”(Lpo 94 s.5, Lpf 94 s.23).

Här ser man klart och tydligt att båda gemensamt, Lpo 94 och Lpf 94, tar klar ställning för jämställdhet. Det är utefter dessa mål pedagogerna ska arbeta.

Lpo 94, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet

I dagens läroplan står det följande om jämställdhet mellan könen.

Mål att sträva emot:

- se till att alla elever oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. (Lpo 94 s. 14)
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. (Lpo 94 s.14)
- bidra till att motverka sådana begränsningar i elevens studie- och yrkesval som grundar sig på kön eller kulturell bakgrund. (Lpo 94 s. 15)

Lpo 94 säger alltså i stort sett samma som skollagen, att alla elever oavsett kön ska få lika stort inflytande i skolan och att skolan ska verka för jämställdhet och motverka begränsningar som uppstår på grund av genustillhörighet.

Lpf 94, Läroplan för de frivilliga skolformerna

Lpf 94 ersätter 1970 års läroplan för gymnasieskolan och 1982 års läroplan för vuxenutbildning samt gymnasiesärskolans läroplan från 1973. Om jämställdhet mellan könen står det följande.

Mål att sträva emot

- se till att undervisningen till innehåll och upplägg speglar både manligt och kvinnligt perspektiv (Lpf 94 s. 31).

I Lpf 94 står det alltså inte så mycket om jämställdhet mellan könen mer än att man som lärare ska planera lektionerna på ett sådant vis att man får med både manligt och kvinnligt perspektiv.

3.5 Historisk överblick, könsuppdelad undervisning

Ann Stenberg beskriver i sin bok "Flickor och pojkar i samma skola" om samundervisning. Det ges även en kort historik till hur det har sett ut innan och varför det ser ut som det gör i dag. På 1840-talet när folkskolan inrättades så omfattades bägge könen, men flickorna erbjöds en kortare utbildning. När man under den senare delen av 1800-talet pratade om högre utbildning argumenterade man för könsuppdelad undervisning. "*Unga flickor skulle inte utsättas för risker att överträda anständigt och värdigt uppförande*" (Stenberg, 1997, s. 85). Man tyckte att flickor inte var kroppsligt mogna att studera i samma takt som pojkar. En annan aspekt som framhölls var att flickor inte ansågs lika intelligenta som pojkar. Flickor hade en annan sorts intelligens än pojkar. Några ansåg t o m att de dumma flickorna skulle hindra pojkarna i deras undervisning om man hade samundervisning. Flickornas naturliga uppgift var att bli maka, mor och husmor (Stenberg 1997, s. 85). Kring sekelskiftet sökte sig allt fler kvinnor ut på arbetsmarknaden och då ställdes det också krav på att de hade utbildning. Reformering av flickskolorna behövdes så att pojkar och flickor hade samma undervisning, dvs samundervisning. Rent ekonomiskt var detta ett bättre alternativ. Så 1905 etablerades samrealskola på 19 orter i Sverige. Men en del föräldrar ville ha en fortsatt flickskola och det ledde till att en särskild kommunal flickskola inrättades. På 1920-talet hade kvinnor fått full myndighet och i det nya samhället skulle man som Stenberg (1997, s. 25) säger inte födas till en position utan meritera sig genom utbildning och konkurrens. Efterkrigstiden födde med sig stora barnkullar och utbildningssystemet byggdes ut. Skolan förlängdes från 7 till 9 år. Utbildning för alla sågs som ett sätt att utjämna ekonomiska men

även sociala klyftor. Flickskolan avskaffades successivt under 60- och 70-talet och grundskolan infördes. I dagens grundskola finns till viss del könsuppdelad undervisning.

3.5.1 Könsuppdelad undervisning idag

Jämställdhetsarbetet på skolor idag relateras ofta till könsuppdelade grupper vilket oftast hänvisas till att stärka flickor. Fördelarna är många men det finns en stor risk att man understryker skillnaderna. Eftersom när vi delar upp grupper efter kön visar vi att kön är något viktigt och som har betydelse (Berg, 2000).

Inom ämnet idrott och hälsa sker ofta uppdelning mellan flickor och pojkar. Anledningen är ofta flickors underordnade ställning enligt Stenberg (1997, s. 58). Med hjälp av uppdelning så vill man lyfta fram flickorna och ge dem större självförtroende genom att de får vara i en trygg och säker grupp. I invandrartäta skolor har muslimska föräldrar ofta begärt könsuppdelad undervisning i ämnet idrott och hälsa för sina flickor. I denna situation så är det berättigat enligt Stenberg på grund av praktiska skäl.

I ämnet sex och samlevnad kan uppdelning vara en fördel. I studien ”Att våga hoppa jämfota” (2004) så beskrivs flickorna mer förberedda och mer avslappnade inför könsuppdelad undervisning i ämnet sex och samlevnad. Pojkarna var mycket mer skeptiska men blev allt mer bekväma och pratade mer ju längre lektionen höll på. Enligt Stenberg (1997) så är uppdelad undervisning på grundskolan inte den rätta vägen att gå för att öka jämställdheten. Den svenska grundskolan är och ska vara en samskola, uppdelad undervisning ska ses som ett komplement (1997, s. 61).

3.6 Aktuell forskning om jämställdheten mellan könen i skolan

Vem är det som skolan egentligen vänder sig till frågar man sig i Ingegerd Tallberg Bromans bok *Pedagogiskt arbete och kön?* Har vi fått en skola där pojkar dominerar och där flickor intar passiva eller stödjande lyssnarroller? Flickor har bättre betyg än pojkar. Barnen har rätt till en likvärdig utbildning, det ska råda jämställdhet i skolan. Pedagoger ska kunna visa att det finns skilda villkor som möter flickor och pojkar under uppväxtåren.

De högljudda pojkarna dominerar, för de andra de tysta avviker från hur pojkar beskrivs vara. De avviker från hur kön konstruerats. De pratiga flickorna fortsätter att vara lärarens hjälpare. ”*Tystlåtna pojkar kan finna en roll som medhjälpare åt dominerande pojkar medan tystlåtna*

flickor förblir osynliga” (Einarsson/Hultman 1984 s. 227). Allt för många pojkar fungerar ej bra i skolan (Tallberg Broman 2002, s. 23). *”Beskrivningar där beteende inte kopplas med och förstås i sitt sammanhang kan leda till att vi skapar och återskapar samma mönster”* (Tallberg Broman 2002, s.27). Hur gör vi då för att inte skapa samma könsmonster om och om igen? Pedagoger säger sig inte göra skillnad på flickor och pojkar, de behandlas lika, det är individen som är det viktiga. Men så ser inte resultaten ut. *”Att arbeta med pedagogik som syftar till att främja jämställdheten mellan könen är som att balansera på slak lina. Lärare måste klara av att bryta ojämställda maktrelationer utan att kaos utbryter i klassrummen”* (Berge 1997, s.17). Hur ska man komma till rätta med detta? Det har gjorts en del projekt för att öka jämställdheten i skolan.

3.7 Jämställdhets projekt

Skolmyndigheterna har sedan 70-talet utfört arbete för att främja utvecklingen av jämställdhet inom förskola och skola. Skolmyndigheterna ansåg att jämställdhetsarbetet låg hos syokonsulenterna. Jämställdhetsproblemet liknades vid ett informationsproblem enligt Tallberg Broman (2002, s. 172). Man fokuserade på könsfördelningen på kurser, program och utbildning. Under 80-talet var jämställdhetsarbetet synonymt med *”Flickor och Teknik”* (Tallberg Broman 2002, s. 172).

Ett sätt att ta sig an jämställdhetsarbetet i skolan är att göra en kartläggning som visar var elever och personal upplever att det finns problem och glädjeämnen. Vi ska våga bryta mönstret. Husmodellen är ett sätt. Den beskrivs utförligt i texten *”Att våga hoppa jämfota”*. Den går att använda av både personal och elever vilket gör den väldigt användbar. Detta sätt är bra för att fysiskt beskriva arbetsmiljön. Vilket kan vara mycket lättare då en bild säger mer än tusen ord (Larsson & Nikell 2004).

Med denna metod är bra för att kartlägga och analysera flickors och pojkars skolmiljö. Den kan även upptäcka ojämställda situationer. Med hjälp av denna metod kan man formulera mål för det praktiska jämställdhetsarbetet och planera konkreta aktiviteter för att förverkliga de uppsatta målen. Detta är en modell som eleverna kan använda för att kartlägga sin egen klass, elevråd, lärare, elever, föräldrar m m. Enkelt förklarar så ritas man ett skolhus med massor av rum. Varje rum ges ett namn, ex. idrott, korridor, NO, SO o s v. Ge sedan ut symboler för pojke, flicka samt gubbar med glad mun och ledsen, symboler för pengar och tid. Dessa

symboler används sedan för att markera var eleverna finns, hur de mår etc. Detta görs bäst i grupp enligt Larsson och Nikell. Detta bör leda till att arbetslaget enas om vilka problem/frågor som är viktigast just nu. Det är här man måste starta. En viktig punkt som poängteras i texten är att slutsatserna är tydliga och målen och åtgärderna är mätbara och konkreta. Exempelvis formulera minst två olika problemställningar som berör flickor och likadant för pojkar. Sätt sedan upp minst två mätbara mål. Och planera minst tre konkreta åtgärder eller kanske aktiviteter som ska uppfylla dessa mål. Viktigt är att ange personer som är ansvariga för dessa åtgärder, som ser till så att de genomförs. Likaså sätt en tidsram tills åtgärderna ska vara klara för att sedan kunna utvärdera om de har genomförts och med vilket resultat.

Detta projekt har genomfört och berättas om i "Att våga hoppa jämfota". Representerade allt ifrån de yngsta barnen i förskola och gymnasiet. Deltagarna fick utbildning (lärde sig metoder för att kunna kartlägga och förändra förhållandena i elevgruppen), hjälp att starta arbetet på den egna skolan, fortbildning. Målet med arbetet är att synliggöra kunskaperna om jämställdhet och de verksamma metoderna och på sikt medverka till att bryta dessa traditionella könsmonster. En viktig aspekt är att öka insatserna för att bryta de traditionella könsmonster som finns på skolorna. Deltagarnas reaktioner var överlag positiva. De flesta ansåg projektet vara lärorikt. Lärt sig genustänkande, d v s hur ser könsrollerna ut och hur påverkas vi av det (Larsson och Nikell 2004).

3.8 Sammanfattning av teori

Enligt skollagen skall den som verkar inom skolan främja jämställdheten mellan könen. Likaså skall skolan enligt Lpo94 och Lpf 94 främja kvinnor och mäns lika rätt och möjligheter. Skolan har ett ansvar att arbeta mot de traditionella könsmonstren, det vill säga de konstitutiva reglerna.

För att detta ska fungera behöver pedagogerna kunskap om genus och kön. Att ha könsuppdelad undervisning är ingen lösning snarare leder sådan undervisning till att skillnaderna mellan könen understryks och håller isär könen. Detta understryker i sin tur geuskontraktet, det begränsar oss. Detta måste brytas. Det är svårt och tar tid. Till hjälp kan man ta härskarteorierna som kan hjälpa till att synliggöra problemet. De invanda mönstren

måste brytas. Fokus måste läggas på att förstå och förändra de processer som män och kvinnor ingår i.

4. Empiri

I empirin går vi inledningsvis igenom metoden, hur vi gått tillväga med undersökningen, hur vi hanterat resultatet av undersökningen och undersökningens upplägg. Vi har sedan delat upp resultatsdelen i två avsnitt. Ett där vi går igenom resultatet av vad vi fått fram av undersökningen gällande lärarnas förhållningssätt till styrdokumentet och ett där vi tar upp resultaten av hur det fungerar i praktiken. I dessa avsnitt tar vi först upp de svaren som varit gemensamma och sen de som varit avvikande och analyserar sedan dessa. Efter detta har vi en sammanfattande analys och avslutar sen avsnittet med våra slutsatser.

4.1 Metod

4.1.1 Undersökning

För att belysa hur styrdokumentet fungerar i verkligheten så valde vi att göra intervjuer med verksamma lärare. Vi har använt oss av kvalitativa forskningsmetoder så som forskningsintervjuer och textanalys. Vi ville få en fördjupad förståelse som hjälper oss att bygga nya begrepp. Vi ville ge informanterna stora möjligheter att formulera sina tankar och uttrycka sig fritt. Intervjun valde vi för att den bedömdes vara den bästa metoden för att uppnå arbetets syfte. Intervjuer ger en god inblick i människors upplevelser, erfarenheter, åsikter, drömmar, attityder och känslor (May, s. 148). Vi funderade på att göra en enkätundersökning men ansåg att frågorna var för stora för att behandlas på en enkät. Vi kände också att vi fick ut mer av att träffa intervjupersonerna personligen öga mot öga och se kroppsspråk m.m. Som blivande lärare var vi intresserade av att se hur yrkesverksamma lärare hanterar jämställdhet då vi ser brister i vår utbildning inom detta område. För än så länge är det upp till var och en att lära sig om jämställdhet.

Vi som forskare måste tänka på vissa principer i forskningsetiken då man utför en undersökning. När man tar kontakt med informanterna så berättar man vad undersökningen går ut på. Som forskare får vi ej lura dem, d v s informerat samtycke. Privatlivet ska respekteras. En informant kan alltid neka att ge ut information. Det skall heller aldrig gå att

identifiera någon informant. Man kan få tillstånd av informanten att namnge denna. En annan sak som man måste beakta är att forskaren kan bli lurad av sin informant.

I intervjun valde vi den semistrukturerade intervjuformen. Frågorna är specificerade men interjuvaren har större frihet att fördjupa sig i svaren. Den har en öppen karaktär och gör det möjligt för informanten att besvara frågorna utifrån sin egen referensram med sina egna termer, detta ger ett kvalitativt djup (May 1997, s. 152). De kan då utgå från sådana idéer och betydelser som ligger dem nära. På så sätt får informanten prata på som de vill. Målet med denna intervjuform är friheten att tala om ämnet i fråga men även flexibilitet. Vi ville att intervjun skulle likna ett vanligt samtal, vilket då kräver en stor flexibilitet.

Vi ville att intervjun skulle leda till en djupare förståelse för informanternas upplevelse, erfarenheter och tolkningar. En nackdel med att utföra intervjun på skolan där vi praktiserade är att de kanske inte förhåller sig objektiva inför oss. Då vi träffats och pratat utanför denna studie. Lärarna känner oss och vi dem på ett annat plan än bara intervjuare och informanter. Detta är något som vi måste hålla i åtanke vid analysen. Vi bestämde möte med lärarna och utförde intervjuerna på skolan utefter deras önskemål. Innan vi startade så berättade vi kort hur vi tänkt lägga upp vårt arbete. De blev även lovade var sitt arbete då de är färdigt som tack för hjälpen att de ställde upp.

I ett arbete som detta är det svårt att vara helt objektiv det är lätt hänt att värderingar kommer med. Det fanns en anledning till att vi valde de problem som vi gjorde. Redan här kan man se våra värderingar. Ett intresse ger en bättre forskning. May menar att värderingar spelar roll i alla faser/stadier i forskningsprocessen. Först är det ett intresse som leder fram till forskningen. Därför är det viktigt att man är objektiv i sitt val av litteratur (May 1997, s. 152).

Vi pratade om att använda oss av bandspelare vid intervjuerna. Det finns fördelar och nackdelar med användning av det. Informanterna kan känna sig hämmade av en bandspelare. Vi valde att inte ha en bandspelare under intervjun utan att bara föra anteckningar. Detta för att intervjun ska liknas mer vid ett vanligt samtal i en lugn och avslappnad miljö. Vi frågade dock informanterna om det var något som var oklart om vi kunde kontakta dem för uppföljning, vilket de sa ja till.

4.1.2 Undersökningens upplägg

Vi valde ut 10 lärare på en högstadieskola. Skolan var den vi utförde vår praktik på hösttermin 2004. Vi valde skolan för att den har många aspekter som spelar bra in i vår undersökning.

Högstadieskolan är en upptagningsskola för tre mindre skolor, en mindre skola ute på landet, en skola som ligger mitt i ett villaområde och en skola som ligger mitt i ett höghusområde. Det finns elever som cyklar till skolan, går till skolan och elever som får åka skolbuss. Elevantalet ligger omkring 450 elever. Skolan är väldigt mångkulturell, förra året hade man 35 olika nationaliteter. Eleverna börjar här när de ska börja årskurs sex. Vi valde denna skola med en sådan bredd för att få ett så representativt resultat som möjligt som speglar vår valda frågeställning.

Lärarna som vi valde ut skiljde sig i ålder, kön men även i deras ämnen. Vi lämnade ut intervjuguiden (se bilaga) till de utvalda ca en vecka innan. Detta för att förbereda dem så att de var insatta. Likaså delade vi ut den för att vara säkra på att alla områden avhandlades så att vi som forskare ej glömmer något. Som forskare kan man förhålla sig olika till en intervjuguide beroende på vilken sorts intervju man gör. Vi valde att överlåta ordet till informanten, försökte styra så lite som möjligt. Vi hade en intervjuguide (se bilaga) men förhöll oss ganska fritt till den. Intervjun började semistrukturerat och följdes sedan av lite följdfrågor. Detta gjorde vi för att få intervjun att liknas mer vid ett vanligt samtal.

I intervjuguiden står det att vi ville ha svaren muntligt, antingen vid ett möte eller per telefon. Av de tio intervjuerna vi gjorde så utfördes två via telefon. Detta är att beakta då man ej får samma helhetsbild av informanten som vid ett möte. Kroppsspråket syns ej och intervjun upplevs som mer strukturerad (May, 1997 s. 158).

Vi lät informanterna ganska så löst prata kring målen om jämställdhet i styrdokumentet (se bilaga) och kommentera dem utifrån deras referensram. Detta skapade en bra stämning mellan oss och informanterna.

4.1.3 Hantering av resultat

Hantering av intervjuaterialet är en viktig del av arbetet som kan vara avgörande för uppsatsens resultat. Det är viktigt att materialet noggrant bearbetas och ses ur olika synvinklar. Enligt Pierre Bourdieu så är analyser av tal och samtal mer än bara analyser av språket, det krävs en djupare analys som att se till den intervjuades yrke, kön, ålder osv. (May, 1997). Här har vi lagt ner mycket tid och arbete.

Under intervjuerna var vi båda närvarande och förde båda noggranna anteckningar av vad intervjupersonerna sa. Detta för att undvika feltolkningar.

Inledningsvis skrev vi ner vad var och en sagt. För att sedan strukturera upp resultatet klippte vi i sönder och klistrade ihop de svar som var lika under rubriker, kategoriserade respondenternas svar såsom "Utvärderingar". "Fördelning mellan könen", "Val av material" och "Idrott och hemkunskap", och sorterade ut de som avvek. När vi gjort detta fick vi en tydligare överblick av resultatet.

Dessa anteckningar jämförde och diskuterade vi sedan för att se så att vi inte missat något och för att se så vi uppfattade svaren lika. När vi hade gjort detta renskrev vi resultaten av undersökningen.

Intervjuanalyser kan vara en långdragen process. Man brukar säga att det veckligt hårda arbetet börjar efter att datainsamlingen är gjord, när man ska börja med analysen. Detta blir lättare ju mer erfarenhet man har och det märkte vi utefter intervjuernas gång (May, 1997).

4.2 Presentation av undersökningen

I undersökningen utgick vi från målen om jämställdhet mellan könen i Lpo 94. Lärarna arbetade enligt följande för att uppnå målen i Lpo 94:

4.2.1 Utvärderingar

"Läraren ska se till att alla elever oavsett kön ska få ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll" (Lpo 94 s. 14).

De flesta lärarna använde sig av någon form av utvärdering för att se till att eleverna skulle få lika stort inflytande på arbetssätt, arbetsformer och på undervisningens innehåll. Flertalet lärare gick även igenom kursplaner och betygskriterier med eleverna. De ansåg att utvärdering var ett sätt för eleverna att få sin röst hörd och på detta sätt ansåg lärarna att de skapa

jämställdhet mellan lärare och elev. *”Jag har skriftliga utvärderingar som är väldigt öppna. Utvärdering där innehåll, former, egen insats och lärarens insats behandlas”.*

Vissa av lärarna ansåg att utvärderingen styr deras planering, En lärare uttryckte följande om utvärdering: *”Tjejer kan uttrycka sig mer i utvärderingar då de ofta är tysta i vanliga fall.”*

4.2.2 Fördelning mellan könen

”Läraren ska verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen” (Lpo 94, s. 14).

Lärarna såg till att representantplatser i klassråd, elevråd, idrottsförening, föräldraråd m.m. var någotsånär lika fördelade mellan pojkar och flickor. Detta föra att de skulle få lika stort inflytande. Varje klass skulle ha en pojke och en flicka som representanter.

De flesta av lärarna försökte att fördela frågorna lika men ansåg att det var svårt då pojkarna oftast tog alltför stor plats.

En lärare ansåg att placeringen i klassrummet till viss del spelade roll. *”Även om man placerar ut flickorna och pojkarna jämt i klassrummet så blir det så att pojkarna tar över i slutändan.”*

Ofta var fallet så att det var övervägande pojkar i klasserna. Lärarna hade önskemål om att fördelningen mellan pojkar och flickor i klasserna skulle bli jämnare. De trodde att detta skulle vara till hjälp. En av lärarna uttryckte sig enligt följande: *”Vi hade som önskemål att få en jämn sammansättning i årskurs 6 men det gick ej igenom.”*

4.2.3 Val av material

”Läraren ska se till att undervisningen till innehåll och uppläggning speglar både manliga och kvinnliga perspektiv” (Lpo 94, s. 31)

För att spegla både manligt och kvinnligt i undervisningen använde sig lärarna av bl.a. filmer, böcker och teater. De menade att det manliga perspektivet inte var svårt att få med, exempelvis i historian där allt kretsar kring män. Där försökte lärarna få in en del kvinnohistoria och var noggranna med att påpeka saker som rör kvinnor som den allmänna rösträtten 1921. *”Jag är mycket noga med att påpeka saker som att allmän rösträtt infördes 1921 det andra årtalet (när männen fick rösträtt) är oviktigt.”*

En del lärare försökte provocera eleverna på olika sätt med uttryck som *"Männen styr världen medan kvinnorna rakar benen"* för att få eleverna att tänka efter lite själva, för att vända upp och ner på deras föreställningsvärld.

I No ämnena försökte lärarna belysa de kvinnliga forskarna. Kvinnorna finns men har oftast tystats ner, det är oftast männen man hör talas om. *"Exempelvis pratar jag ofta om Marie Curier men männen upplevs mer häftiga och kvinnorna mer försiktiga av eleverna."*

Lärarna ansåg att det var viktigt att inte gå in för mycket på fel och brister rörande jämställdhet i religiösa traditioner som kan vara väldigt känsligt.

Materialet i undervisningen skall vara jämlikt, handla om både pojkar och flickor.

"När vi jobbar efter teman så väljs materialet så att pojkarna och flickornas perspektiv behandlas, det ska handla om både pojkar och flickor."

En lärare tog upp problematiken med att hitta material som speglar det kvinnliga perspektivet. *"Det är lätt hänt att man tar till de manliga perspektiven då de finns närmre tillhands, det är ju ofta de som finns i läroöckerna."*

4.2.4 Idrott och hemkunskap

När vi genomförde undersökningen märkte vi att det fanns en del undantag när det gällde undervisningen i idrott och hemkunskap, b.la genomfördes inga utvärderingar i idrott.

I dessa ämnen var undervisningen uppdelad så att pojkarna hade för sig och flickorna för sig, detta för att flickorna skulle få mer utrymme. Undervisningen i idrott var mestadels uppdelad, ca 30% var samkörd.

Idrottslärarna menade att flickorna vann på att ha uppdelad undervisning. De menade att det var lättare för flickorna att få bättre betyg om undervisningen var uppdelad och mer anpassad efter flickornas förutsättningar.

Idrottslärarna kritiserade Lpo 94 för att den tar ställning för samgymna. De menade att det inte är förankrat i verkligheten. Pojkarna är starkare och bättre rent fysiskt i denna åldern och har inte samma intressen som flickorna.

Även i hemkunskapen var undervisningen uppdelad. Detta för att pojkarna tar för stor plats och har högre röster. *"Det är lätt hänt att pojkarna "kör" med flickorna annars."*

4.2.5 Resultat

På den slutgiltiga frågan om lärarna uppfattar att de anser sig uppnå läroplanens mål om jämställdhet i praktiken svarade de att det är svårt att mäta huruvida man som lärare uppnår dessa mål eller inte, att det inte finns någon generell patentlösning. Lärarna menar på att killarna generellt sett tar för mycket plats och att det är svårt att göra något åt det. Det krävs mer tid och resurser till att arbeta med detta. Fortbildning inom detta område borde prioriteras enligt de lärare vi intervjuade.

Svaren på denna fråga var helt samstämmiga. Alla lärarna ansåg att det fanns brister i skolan när det gällde jämställdhet.

4.3. Sammanfattande analys

De lärare vi intervjuade svarade väldigt samstämmigt och ansåg sig inte uppnå målen om jämställdhet i klassrummet. De menade att det krävdes mer tid och resurser, vilket idag inte finns. Lärarna kände att de saknades utbildning om jämställdheten mellan könen i klassrummet både på lärarutbildningen och som fortbildning. De ansåg att det var svårt att mäta dessa mål och att de saknades en generell patentlösning. Lärarna vet målen men saknar redskap för att nå dem. Vi upplevde att våra intervjupersoner var väldigt intresserade av jämställdhetsfrågor men som sagt så upplevde lärarna att de saknade tid och resurser. Samhället utvecklas hela tiden och lärarna måste hänga med i utvecklingen. Tid och resurser är problemet då intresset finns, upplever vi.

4.3.1 Utvärdering

De flesta lärarna utförde utvärderingar med eleverna och ansåg att detta bidrog till att öka jämställdheten mellan lärare och elev.

Lärarna ansåg att de arbetade för jämställdhet när de gick igenom kursplaner och betygskriterier. Detta håller vi inte med om. Att kalla detta för elevinflytande är enligt oss felaktigt. Eleverna får visserligen ta del av undervisningens upplägg men någon reell påverkan verkar inte finnas enligt oss.

En del lärare menade att det är viktigt att läraren leder undervisningen och inte ge eleverna för mycket valmöjligheter. Detta på grund av erfarenhet, för många valmöjligheter skapar oro och förvirring bland eleverna. Istället så ger man dem ett fåtal alternativ som läraren redan har valt ut. Detta kan vara bra enligt oss i vissa fall men det bästa vore att hitta en medelväg.

4.3.2 Fördelning mellan könen

Samtliga lärare ansåg att pojkarna tog mer plats i klassrummet än vad flickor gör. De menade på att flickor i allmänhet är mer tillbakadragna och killarna är mer stökiga och kräver mer uppmärksamhet på grund av bland annat tillsägelser. För att motverka detta fördelade lärarna frågorna medvetet i klassrummet på ett sätt så att pojkar och flickor skulle få lika stort utrymme. De försökte även uppmuntra flickorna. Placering av eleverna i klassrummet gjordes även med hänsyn till genus, även om detta inte hjälpte i många fall.

4.3.3 Val av material

Lärarna försöker att använda sig av material i sin undervisning som speglar både manliga och kvinnliga perspektiv. Det finns dock problematik med detta som även vi upplevt. Det är svårt att hitta bra material som speglar de kvinnliga perspektiven. Det är lätt hänt att man tar till de manliga perspektiven som redan finns i läroböckerna. Detta handlar enligt oss inte om lathet utan om brist på tid.

4.3.4 Idrott och hemkunskap

Idrott och hemkunskap är praktiska ämnen och därför skiljer de sig en aning från de teoretiska ämnena. Bl.a. fördes det könsuppdelad undervisning i dessa ämne.

Inom idrotten för att pojkarna ansågs vara starkare rent fysiskt i denna åldern och har för stort övertag. Idrottslärarna menade att både pojkarna och flickorna vinner på att ha uppdelad undervisning, flickorna får mer plats då.

Inom hemkunskapen för att inte pojkarna ska få möjlighet ”köra” med flickorna, vilket är lätt hänt i ett sådant ämne enligt hemkunskapsläraren.

Av vad vi kunde utläsa av svaren vi fick i vår undersökning arbetade lärarna väldigt lika varann för att uppnå jämställdhet i klassrummet.

De gick igenom kursplaner och betygskriterierna med eleverna, fördelade olika representantplatser lika, fördelade frågor lika, påverkade placeringen i klassrummet, använde sig av filmer, böcker och teater i undervisningen.

Lärarna är medvetna om att det finns ett problem med att uppnå jämställdhet, pojkarna tar för stor plats, och de arbetar för att minska klyftan mellan pojkar och flickor.

När vi sammanställde svaren på undersökningen upplevde vi svaren som väldigt samstämmiga. Efter vidare granskning så fann vi nya infallsvinklar och avvikande svar. Anledningen till så många samstämmiga svar kan bero på att problemet om jämställdhet i skolan är utbrett. Eller så ställde vi oss frågan om våra frågor är vinklade? Vilket vi kom fram till efter diskussioner att de inte är. Möjligtvis har liknande diskussioner redan förts på skolan vilket resulterat i en samstämmig lärarkår.

4.4 Slutsatser

Med vår undersökning kom vi fram till att lärarna själva tycker att de arbetar för jämställdhet mellan könen i klassrummet. Trots detta så tar pojkar mer plats i klassrummet än flickor. Lärarna anser sig ha för lite kunskaper om genus och jämställdhet för att fullt ut nå upp till målen. Undersökningen visar klart och tydligt att utbildning inom jämställdhet för blivande lärare och yrkesverksamma lärare är ett måste.

Under undersökningens gång upptäckte vi att undervisningen i vissa fall var könsuppdelad. Lärarna som förde könsuppdelad undervisning såg det som något positivt medan vi ser det som en kortsiktig lösning. Vi menar så som litteraturen och styrdokumentet (Lpo94) att man inte ska dela upp eleverna efter kön. Jämställdhet förklaras som att kvinnor och män ska behandlas lika inom livet alla områden. Kön skall ej räknas, skall ej spela någon roll. När lärarna delar upp eleverna påvisar man köns olikheter och visar på att kön är något viktigt och som har betydelse. Risken är stor att man understyrker skillnaderna.

5. Diskussion

När vi undersökte styrdokumentet såg vi klart och tydligt att de tog ställning för jämställdhet. I dessa står det att det ingår i vårt uppdrag som lärare att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män. Vi är som lärare skyldiga att eftersträva jämställdhet mellan könen enligt skollagen. Resultatet av vår undersökning visar att det finns svårigheter att uppnå målen i praktiken.

Både vår litteraturstudie och undersökning visar tydligt att utbildning inom jämställdhet är nödvändig, både på lärarutbildningen och som fortbildning för yrkesverksamma lärare. Samtliga författare och intervjupersoner ser brister i jämställdhetsarbetet mellan könen i skolan. Alla elever har rätt till en likvärdig utbildning och jämställdhet ska råda i skolan. Det är viktigt att denna problematik synliggörs. Detta kan ske genom att man exempelvis synliggör härskarteknikerna och på det sättet bryta invanda mönster.

Enligt de tillfrågade lärarna så tar pojkar allt för stor plats i klassrummet även om de arbetar för att ge flickorna större utrymme vilket även litteraturen visar. Detta innebär att målen om jämställdhet inte uppnås. För att skapa jämställdhet i klassrummet försökte de lärare vi intervjuade att dela in grupper med jämn fördelning av pojkar och flickor. Trots att antalet är lika tar fortfarande pojkar mer plats i klassrummet. Alltså är detta inte tillräckligt för att nå jämställdhet. Det är oftast pojkarnas intresse som får styra. Vi måste ha redskap till hur vi ska arbeta för att nå alla, inte bara pojkarna i vår undervisning. För att ge flickor mer utrymme kan det vara en ide att ha könsuppdelad undervisning så som det ofta är inom idrott och hälsa. Den svenska grundskolan är och ska vara en samskola, uppdelad undervisning ska ses som ett komplement (Stenberg 1997, s. 61). Exempelvis när man jobbar med temaarbete så som i sex och samlevnad. Kanske är det en ide att forska vidare kring fördelar och nackdelar kring könsuppdelad undervisning.

Idrottslärarna vi intervjuade förde delvis en könsuppdelad undervisning. De var positivt inställda till det medan Yvonne Hirdman menar att isärhållande motverkar jämställdhet (Klepke, 2004, www.jamstalldhet.nu). Enligt Hedlin (2004) så säger forskning att skolans arbetsformer passar bättre pojkar än flickors. Lärarna lyckas med att jämställa så till vida att

det är lika många pojkar och flickor i klassrummet men når ej jämställdhet på den sociala nivån, vilket stämmer överens med Hedlins (2004) första begrepps definition av jämställdhet, närvaro.

Vi tycker att det i en del fall kan vara bra att dela upp undervisningen så att pojkar och flickor är var för sig exempelvis när det gäller sexualundervisning som kan vara väldigt känsligt. Dock ser inte vi detta som en långsiktig lösning. När eleverna sen kommer ut i samhället så fungerar det inte så att det är uppdelat. Uppdelad undervisning kan ge eleverna en felaktig bild av samhället och så lär den inte eleverna att vara jämställda. Enligt Stenberg (1997) så är uppdelad undervisning på grundskolan inte den rätta vägen att gå för att öka jämställdheten. Yvonne Hirdman menar att isärhållande av könen motverkar jämställdhet (Klepke, 2004, www.jamstallldhet.nu).

I styrdokumentet står det att pojkar och flickor ska ha lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen (Lpo 94 s. 14). Lärarna verka tro att de skapar elevinflytande genom att gå igenom kursplaner och betygskriterier. För att det ska räknas som elevinflytande krävs att eleverna är med och påverkar enligt oss.

Det behövs mer tid och resurser enligt lärarna för att undvika att gamla könsroller återskapas såsom Tallberg Broman beskriver (2002, s. 170). Lärarna fördelar visserligen frågorna lika men räcker detta för att få eleverna att förstå vad jämställdhet är? Vad mer måste göras? På lärarutbildningen måste kunskap om genus och kön förklaras och arbetas med, visa hur det fungerar för eleverna. För att vi som blivande professionella pedagoger ska lyckas med detta krävs mer utbildning inom jämställdhet.

Hos de yrkesverksamma lärarna måste fortbildning ges. För att förändra det invanda mönstret måste pedagogerna jobba medvetet med hur de behandlar flickor och pojkar. Ett förslag på det är Husmodellen som vi berättade om i ett tidigare avsnitt. Detta är även ett sätt att göra eleverna mer medvetna om genussystemet.

För att få till en förändring måste man börja med sig själv. Att lärarna för en loggbok med egna funderingar och observationer, prata om könsroller i arbetslagen, genomföra värderingsövningar och diskutera är olika sätt. Målet är att stärka självförtroendet och låta alla

få prata. Ett annat förslag är att uppmärksamma härskarteknikerna som Berit Ås talar om, avslöja dessa och bryta de invanda mönstren.

Som det framgår av vår litteraturgenomgång innebär jämställdhet så mycket mer än att fördela frågorna lika mellan pojkar och flickor i klassrummet. Ska våra elever utvecklas och bli jämställda krävs det att vi pedagoger har rätt kunskap om vad kön betyder i olika sammanhang och vi måste kunna utgå från elevernas egna förutsättningar (SOU 1999:63 s. 457). Detta måste börjas med i låg ålder, från den dagen eleverna sätter sin fot i skolans värld ska arbetet om jämställdhet börja. Könsmönsterna grundläggs tidigt och därför är insatserna i förskolorna viktigt enligt Larsson och Nikell (2004). Under ett barns uppväxt är läraren ofta de viktigaste vuxna i barnets liv näst efter föräldrarna. Ofta träffar barnet läraren mer än andra vuxna. Läraren har därför ett viktigt och speciellt ansvar (Berg, 2000). Vi upprepar mönster under hela uppväxten. Från tidig ålder formas barn till att bli flickor eller pojkar med utgångspunkt i vad som är kvinnligt och manligt. Pojkar får bilar att leka med flickor får dockor. På så sätt övar pojkar och flickor upp olika färdigheter. Detta upprepas sedan igen. Pojkar väntas spela hockey och flickor ska dansa balett. Pojkar ska välja tekniska linjer på gymnasiet medan tjejer inte förväntas göra det. Enligt Yvonne Hirdman är kön något som man föds med men genus är något man formas till (Klepke, 2004, www.jamstallldhet.nu).

Vi vill ändra och bryta återskapande av de konstitutiva reglerna som råder, de omedvetna, som Lundgren pratar om (1993). Idag anser vi att vi lever i de konstitutiva reglernas värld. Vi vill försöka att leva efter de regulativa reglerna, de som är uttalade och som vi oftast tror är de som råder. Resultatet av vår undersökning visar på att så inte är fallet. Vi återskapar könsmönstren om och om igen.

Som nyblivna lärare måste vi ingå i en ständig utveckling. Samhället utvecklas hela tiden och skolan måste hänga med. Vi vet hur det ska vara egentligen, d v s att det ska vara jämställt, men omedvetet sitter de gamla värderingar kvar hos många och det är dessa som vi måste arbeta med, alltså de konstitutiva reglerna. Om man ska motverka att pojkar och flickor väljer könsbundna yrken i framtiden måste man synliggöra könsmönster. Detta kan man göra genom att låta alla elever prova på allt, exempelvis att inom idrott låta pojkar prova på aerobics och låta flickor prova på styrketräning. En annan ide kan vara att man låter eleverna byta gymnasieprogram för en dag, låta flickorna prova på byggprogrammet medan pojkarna kan

prova på floristprogrammet. Ett förslag för högstadiet är att låta eleverna se filmen "Billy Elliot" som är en film som handlar om en kille som dansar ballett, och sedan bearbeta denna. På förskolor handlar sagorna och sångerna om pojkar eller gubbar. Här kan man bryta könsmönstret med att hitta mer otraditionella sånger och byta kön på figurena (Lärarstudenten, 2004, nr6). Att ha könsuppdelad undervisning för att flickorna ska få bättre betyg ser inte vi som rättvist mot eleverna, betygen är målrelaterade inte könsrelaterade.

Ytterst så styrs lärare och elever av skollag, målen i läroplaner samt av den enskilda skolans ekonomiska ramar. Men att ha förhoppningar om att skolan ensam skall utbilda bort ojämställda maktrelationer är att vara naiv enligt Berge (1997). Skolan kan dock synliggöra hur makten opererar och bidrar till att kvinnor och män samt flickor och pojkar börjar ifrågasätta den (Berge 1997, s. 31). Man måste även nå ut i samhället och in i hemmen för att nå jämställdhet. Detta ansvar kan inte ligga endast på pedagogerna.

Som det står i SOU (1999:63, s. 457) krävs det att pedagogerna har rätt kunskap om vad kön betyder i olika sammanhang för att eleverna ska kunna utvecklas. Vi måste kunna utgå från elevernas egna förutsättningar. För att kunna detta så måste utbildning ges, både på lärarutbildningen och som fortbildning. Tallberg Broman anser

"att alla lärare bör få kunskap om genus, om jämställdhet och om hur undervisning kan utformas så att den motsvarar båda könen förutsättningar och intressen. Fortbildning inom detta område bör prioriteras. I lärarutbildningarna måste särskilt jämställdhetsarbetet intensifieras. Kunskap om jämställdhetsfrågor, könstillhörighets betydelse i undervisningen och den sociala miljön i klassrummet måste finnas hos alla lärare" (2002 s.169f).

Det är precis detta som vi har kommit fram till med vårt arbete och framförallt saknaden av kunskapen om genus och jämställdhet i vår lärarutbildning. Idag så finns det inget bestämt om hur mycket om jämställdhet som vi ska kunna som nyutexaminerade lärare. Det finns stor vilja hos personal och studenter att utbilda sig om genus och jämställdhet. Oftast blir det bortglömt på grund av tidsbrist. Ansvar för att det skall tas med ligger hos de kursansvariga och skolans ledning. Men än så länge är det upp till var och en att lära sig om jämställdhet. Detta har nu uppmärksamats i regeringen. I december 2003 tillsatte förskoleministern Lena Hallengren en delegation för jämställdhet i förskolan. Deras uppdrag är bland annat att kartlägga varför så få män jobbar inom förskolan, att dela ut pengar till jämställdhetsprojekt

och att titta på utbildningen för förskolelärare och se hur den tar sig an jämställdhet och genus (Lärarstudenten, 2004, nr.6).

Den genusteoretiska debatten domineras idag av det konstruktivistiska tänkandet, kön är något konstruerat (Tallberg Broman 2002, s.26). Då vi som pedagoger tar del av formandet av elevernas värderingar om jämställdhet är det viktigt att vi har redskapen som krävs. I formandet av genus, både av oss själva och av varandra så är vi beroende av våra föreställningar om kön. Om läraren fortsätter i gamla hjulspår kommer också eleverna att göra det. Det vill vi inte.

6. Sammanfattning

Uppsatsens syfte är att undersöka och kartlägga hur lärare i praktiken arbetar för att uppnå målen om jämställdhet i klassrummet

De frågeställningar som vägleder arbete är:

- Hur arbetar lärare för att i praktiken uppnå målen om jämställdhet i klassrummet?
- Lyckas lärare uppnå målen om jämställdhet i klassrummet?

Tio lärare har intervjuats angående hur de anser att de uppnår målen om jämställdhet i läroplanerna. Samtliga lärare är insatta i styrdokumentet och anser sig arbeta för att nå målen. Exempelvis försökte de dela in grupper med jämn fördelning av pojkar och flickor. Trots att antalet är lika tar fortfarande pojkar mer plats i klassrummet. Resultatet av denna intervju visar att lärarna har problem med att uppnå målen om jämställdhet. De anser sig sakna aktuell utbildning samt tid och resurser.

Aktuell litteratur har granskats och studerats. Litteraturen visar att det krävs mer utbildning inom jämställdhet både på lärarutbildningen och som fortbildning för yrkesverksamma lärare. Litteraturen säger bland annat att alla lärare behöver få kunskap om genus och jämställdhet. Detta måste börjas med i låg ålder, från den dagen eleverna sätter sin fot i skolans värld ska arbetet om jämställdhet börja. Läraren behöver kunskap om hur undervisningen kan utformas så att den når både pojkar och flickor.

Undersökningen och litteraturstudien visar att lärarna anser sig ha kunskap om vad jämställdhet är men anser sig behöva utbildning om jämställdhet. Vi anser att kunskapen som lärarna har är bristfällig. De måste få redskap så att de kan nå jämställdhet med eleverna. Framförallt måste utbildning inom jämställdhet prioriteras. Utbildning behövs både som fortbildning för yrkesverksamma lärare och för lärarstudier. Dagens utbildning är bristfällig.

7. Referenser

Litteratur

Berg, Bettina (2000), *Genuspraktika för lärare*, Stockholm, Lärarförbundet, Elanders Gummessons AB

Berge, Britt-Marie (1997), *Styra eller styras. Att skapa kön i klassrummet*, G Nordborg (red.) *Makt och kön*, Stockholm, Symposion

Dysthe, O (1996) *Det flerstämmiga klassrummet – att skriva och samtala för att lära*, Lund, Studentlitteratur, ISBN 91-44-61631-7

Einarsson, J & Hultman, T (1984) *Godmorgon pojkar och flickor. Om språk och kön i skolan*, Malmö, Gleerups, ISBN 91-38-61327-1

Hedlin, M (2003), *Det ska vara lika för alla, så att säga...En intervjustudie av lärarstuderandes uppfattningar om genus och jämställdhet*, Högskolan i Kalmar, D-uppsats i Pedagogik

Larsson, A & Nikell, E (2004) *Att våga hoppa jämfota – rapport från ett jämställdhetspedagogiskt projekt*, Stockholm, Jakobsbergs Tryckeri AB, ISBN 91-973835-2-X

Lundgren, E (1993), *Det får da være grenser for kjønn*, Oslo, Universitetsforlaget

Lärarens handbok (2002), Solna, Tryckindustri Information

Maltén, A (1998), *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*, Lund, Studentlitteratur, ISBN 91-44-00808-2

May, T (2001), *Samhällsvetenskaplig forskning*, Lund, Studentlitteratur, ISBN 91-44-01143-1

Sanberg, Ann-Kristin (2002), *Jämställd skola – strategier och metoder*, Falköping, Lärarförbundet, Elanders Gummessons AB

SOU (Statens offentliga utredningar) 1999:63, Att lära och leda – En lärarutbildning för samverkan och utveckling, Stockholm, Fritez

Steenberg, A (1997), *Flickor och pojkar i samma skola*, Kalmar, Eklunds Förlag AB, ISBN 91-7724-921-6

Svenska Akademiens Ordlista (SAOL 12, 1998)

Svenska Språknämnden (SSR) (2002)

Söderberg Forslund, M (2002) *Kön, makt och skolledarskap, En studie av kvinnliga skolledare i historisk belysning*, Lärarutbildningen i Stockholm, Institutionen för samhälle, kultur och lärande

Tallberg Broman, I (2002) *Pedagogiskt arbete och kön. Med historiska och nutida exempel*, Lund, Studentlitteratur, ISBN 91-44-01805-3

Styrdokument

Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och det frivilliga skolformerna, Lpo 94, Lpf 94, Utbildningsdepartementet

Skollagen med kommentarer (2000), Stockholm, Förlagshuset Gothia AB

Övriga källor

Klepke, Birgita (2004) *Kön hålls isär*, www.jamsatlldhet.nu/jmst/maktkon/index.htm, 2004-12-19

Lärarstudenten, 2004, nr. 6, Lärarförbundet

Bilaga

Undersökning

Vi, Lina Svensson och Jessica Hansson, (före detta lärarkandidater hos Monica Paulsson) ska genomföra en undersökning som vi ska använda oss av i vårt examensarbete. Vi hoppas och vore oerhört tacksamma om vi får hjälp utav er med denna undersökning.

Vi har tänkt gå till väga enligt följande:

Vi har valt ut femton lärare på xxxx med hänsyn till ålder, kön och yrkeserfarenhet och du är en av dem.

Era synpunkter och svar skulle vi vilja ha muntligt, antingen vi telefon eller genom att vi bestämmer ett möte.

Detta hoppas vi kunna genomföra under vecka 43-44, så fort så möjligt. Maila oss när det passar er, senast torsdag 21/10, d v s torsdagen denna vecka.

Är ni inte intresserade av att delta vill vi att ni ska höra av er till oss för då måste vi hitta en annan "deltagare".

Mail: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Ni kommer givetvis såsmåningom få vars ett examensarbete så ni kan se resultatet av undersökningen!

Vårt examensarbete handlar om jämställdhet mellan könen i klassrummet.

Numera ställs direkta krav på läraren och pedagogen att ta hänsyn till könsperspektiv i uppläggning och genomförande i sitt arbete.

I kursplanen står det bland annat:

"Läraren skall se till att alla elever oavsett kön ska få ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll" (Lpo 94 s. 14)

"Läraren skall verka för att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen"(Lpo 94 s. 14)

"Läraren skall se till att undervisningen till innehåll och uppläggning speglar både manliga och kvinnliga perspektiv"(Lpo 94 s. 31).

Vi undrar i hur stor utsträckning dessa mål fungerar i praktiken. Hur arbetar du för att nå dessa mål?

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar Lina och Jessica

